

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ РУМЕН ЛУИЗОВ ГЕНОВ, ДОЦ. Д-Р ПО ИСТОРИЯ, ДЕПАРТАМЕНТ
“ИСТОРИЯ”, НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ ПО КОНКУРСА
ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ ПРОФЕСОР ПО НАУЧНАТА
СПЕЦИАЛНОСТ С ШИФЪР 05.03.04 **НОВА И НАЙ-НОВА ОБЩА ИСТОРИЯ**
(НОВА ИСТОРИЯ), СЪГЛАСНО ОБЯВАТА В ДВ, БР. 21 ОТ 15.03.2011 Г.,

С КАНДИДАТ **ДОЦ. Д-Р БОРИСЛАВ ГАВРИЛОВ ГАВРИЛОВ**, КАТЕДРА “НОВА
И СЪВРЕМЕННА ИСТОРИЯ”,
ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ
ОХРИДСКИ”

Борислав Гаврилов е, от една страна, достатъчно известен в научна колегия, а и извън нея, като утвърден и продуктивен изследовател, преподавател и популяризатор на историческото знание. От друга страна, съм имал възможност през годините да наблюдавам неговото академично развитие от самото му начало, познавах и преди това голяма част от неговите работи и бях рецензент при неговото хабилитиране, имам и впечатления от изявите му като университетски преподавател. Всичко това в значителна степен улеснява моята работа за определянето на неговите научни приноси и качества на университетски преподавател във връзка с настоящия конкурс.

Едва ли е нужно да посочвам пред тази колегия проблемите свързани с изследването и преподаването на Новата обща (или иначе казано световна) история, които са чувствително по-сложни, в сравнение със заниманията с други дялове на историята, без да подценявам или отделям последните по какъвто и да е начин. Тези проблеми произтичат от спецификата на дисциплината – огромния географски обхват (независимо от почти неизбежния европоцентризъм) и времеви диапазон, изпълването на целия период с все по-динамизиращи се, сложни и многопосочни развития във всички области на живота. Българските изследователи се сблъскват с още по-големи

трудности, свързани с възможностите за работа в архивохранилища, големи библиотеки и достъп до най-новите публикации, проблеми които си остават и въпреки развитието на новите технологии и световната мрежа. Отбелязвам това само за да подчертая, че Борислав Гаврилов от самото начало самостоятелно направи своя избор, не се поколеба да се посвети на тази дисциплина, насочи се без колебания към една сложна и сравнително слабо проучена тема за своята докторска дисертация (“Британското обществено мнение и войните за обединение на Германия”), която защити успешно през 1989 г. През 2000 г. той се хабилитира основно с монографичното изследване “Векът на абсолютизма (1648-1788)”, но към това време беше публикувал и други монографии.

На настоящия конкурс за заемане академичната длъжност професор доцент д-р Борислав Гаврилов се явява с продукция, която внушава респект не само със своя обем, но и със своите научни качества. Тя включва десет монографични изследвания, самостоятелни или в съавторство, 13 студии и статии в най-авторитетни университетски издания и научни списания, два документални сборника, 2 учебника за средните училища.

Тъй като за заемане академичната длъжност професор се очаква представянето на хабилитационен труд, за такъв може да се приеме публикуваната миналата година монография “Разделянето на Европа. Кризи, конфликти и дипломация в епохата на Стария режим” (София: Изд-во “КОТА”, 2010, 215 стр.), макар че между предната хабилитация и настоящия конкурс Борислав Гаврилов е публикувал и други монографични трудове. Затова ще започна с посочената последна монография, която всъщност се вписва в един от големите тематични кръгове, в които се движи творчеството на Борислав Гаврилов, историята на международните отношения през Новото време. Книгата предлага не само синтезирано изложение, но и дълбок анализ на международните отношения в Европа от Вестфалския до Виенския конгрес, период когато се оформят принципите и практиката на модерната дипломация, останали валидни в една или друга степен почти до наши дни. Акцентът е поставен върху серията от династични войни за различните “наследства”, които са израз на стремежите към хегемония на континента. Особен успех на автора е разкриването на реалностите зад европейската дипломация и налагането на принципа за равновесието на силите в Европа. В тази си монография, резултат от продължителна събирателска и аналитична дейност, Борислав Гаврилов се домогва до такъв анализ на системата на междудържавните отношения в Европа, който има значение не само за родната

историческа наука, но го поставя редом с изявените и авторитетни историци и теоретици на международните отношения през модерната епоха.

Друг, централен за научните интереси на Борислав Гаврилов тематичен кръг е свързан с историята на абсолютистката държава в Европа през XVII-XVIII в. и частност на Франция (с такива постижения като “Векът на абсолютизма, 1648-1788 г.” (София: Изд-во “ЛИК”, 1999. 230 с.) и “Държавата – това съм аз”: Франция в епохата на краля-слънце, 1638-1715 г. (София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2002. 250 с.) В първата от двете работи Гаврилов разглежда институционалното развитие на централизираната бюрократична структура на абсолютизма като нова, модерна форма на държавност. Формирането на структурата и механизмите на държавната власт е разкрито в неговата връзка с общественото развитие и неговите потребности. Наред с общия модел на абсолютистката държава, който се налага като господстващ в Европа, е очертана спецификата на неговите варианти, в страните от Франция до Русия. В центъра на втората монография е смятания за класически модел на абсолютизма във Франция през епохата на Луи XIV. В тази книга социалния контекст е още по-широк, органичната връзка между политическия модел и социалната среда е анализирана в дълбочина. Съчетаването на методите на социалната и институционалната история се оказва особено плодотворен в изясняването на дълбоките структури на модерното френско общество. През рекордно дългото царуване на “краля-слънце” абсолютизмът достига свой апогей, но тъкмо в тази страна се проявяват и първите признаци на изчерпване на неговия потенциал, и на тази почва през XVIII в. се стига до хронична криза на тази държавна система.

Логично свързана с тази тема е свързана монографията “Сир, това е революция!” (София: Изд-во “Захарий Стоянов”, 2001. 214 с., в съавторство с проф. Андрей Пантев). Тя е посветена не само на Френската революция, а предлага сравнителен анализ на други революции в западния свят (от Английската от средата на XVII в. до демократическите атлантически революции от края на XVIII в.) Идеята е да се направи нова “дисекция” на “анатомията на революциите” (донейде по модела на Крейн Бринтън, макар с по-ограничен обсег), една новост за нашата историография. Целта е да потърси отговор на въпроси като тези, неизбежни ли са революциите, защо се стига до тях, какво е съотношението реформи-революции като фактори на общественото развитие.

Работата на Борислав Гаврилов, която е най-късна в смисъл на периодизационна отдалеченост от долната граница на Новото време, е всъщност неговата първа

монография (“С желязо и кръв”. Английското обществено мнение и войните за обединение на Германия. (София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 1995. 219 с.) Тя също така има новаторско звучене като опит за изследване на общественото мнение, на неговото формиране, на влиянието му върху определяне на насоки и конкретни действия на официалната правителствена политика.

Доколкото става дума за академичната длъжност професор в университет особено внимание заслужават учебниците и учебните помагала подготвени от Борислав Гаврилов.

Университетският курс лекции “История на Новото време. Курс лекции” (София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2011), прибавя нов момент в поднасянето на учебния материал, както в сравнение с досегашните работи с участие на Борислав Гаврилов от подобен характер (Пантев, Андрей и Борислав Гаврилов. Пътят на модерния свят. София: Изд-во “Тилия”, 1994), така и с лекционни курсове от други автори, появили се през последните десетилетия. Това се отнася най-вече до предложеното ново определение на прехода от Средновековие към Ново време, който се осъществява неравномерно в много области (технологични, стопански, институционални и културни), така че още тогава се налага като отличителна тенденция едно движение “на различни скорости” в европейските региони и другите части на света. Голям успех е изясняването на такава сложна и противоречива концепция като “модерността” във връзка с конкретното историческо развитие. Самият автор е склонен към приемането на консенсусно определение с акцент върху еманципацията на индивида от ограниченията на колективната общност. Не по-малко значимо е представянето на теми от областта на социалната история, една дисциплина, която се оформи и разгърна през последните няколко десетилетия.

Много полезни и ценни са сборниците документи съставени от Борислав Гаврилов “Залезът на стара Европа. Сборник документи за историята на международните отношения в края на XIX и началото на XX век” (София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 1995. 160 с.) и “Източният въпрос в дипломатически документи, спомени на политически дейци и материали от периодичния печат на епохата” (София: Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 1995, съставителство заедно с проф. Иван Илчев).

Борислав Гаврилов има значими успехи с участието си в написването на толкова важните за преподаването на история в средните училища модерни учебници (Пантев, Андрей и Борислав Гаврилов. История за 9. клас на СОУ (София: Изд-во “Просвета -

София” АД, 1994. 270 с.; Пантев, Андрей, Борислав Гаврилов и Александър Кертин. История и цивилизация за 9. клас на СОУ (София: Изд-во “Просвета - София” АД, 2001. 207 с.) Те се отличават с цялостна концепция за връзката и отношението между авторов текст и документални материали, вплитането на националната история в общоевропейската, без да се загубва нейната специфика.

В условията на спадащ интерес към хуманитарното знание, към научната история в частност, от една страна, и развихрянето на аматьори, които бълват книжнина, която обещава на неизкушения читател “истините, които историците няма да кажат”, особено важно е поддържането на интереса към сериозното четиво предназначено за широката публика. На тази потребност отговарят някои работи с участието на Борислав Гаврилов предназначени за българския и чуждестранен читател (Пантев, Андрей и Борислав Гаврилов. 100-те най-влиятелни българи в нашата история (София: Изд-во “Репортер”, 1997. 328 с.); Пантев, Андрей и Борислав Гаврилов. 100-те най-влиятелни чужденци в българската история (София: Изд-во “Репортер”, 1999. 359 с.); Fol, Valeria, Nikolai Ovcharov, Raina Gavrilova, Borislav Gavrilov. Bulgaria: History Retold in Brief (Sofia: Riva Publishing House, 1999. 159 p.)

Доц. Борислав Гаврилов има забележителна кариера на университетски преподавател, която започва преди повече от четвърт век в Катедра “Нова и съвременна история” на Историческия факултет на Софийкия университет. “Св. Климент Охридски”. През това време той е чел ред общи и специални курсове пред студенти от различни специалности (История, Етнология, Минало и съвременност на Югоизточна Европа) в Историческия факултет, на бакалавърска и магистърска степен. Това са преди всичко общи курсове по Нова обща история, История на международните отношения през Новото време; История на САЩ (колониален период – до 1865 г.); История на Европа през Новото време (включително на английски в Програма “Европейски съюз и европейска интеграция”); Историческа еволюция на политическата демокрация и други.

Следва да се отбележи, че Борислав Гаврилов е популярен и атрактивен преподавател, високо ценен от студентите заради неговата ерудиция, компетентост, комуникативност и чувство за хумор, оценки които фигурират в различни официални и неофициални класации.

От 2007 г. доц. Борислав Гаврилов е ръководител на Катедра “Нова и съвременна история” на Историческия факултет, директор е на магистърска програма по “американистика и трансатлантически отношения” към Катедрата и ръководител на

направление към Университетския комплекс “Алма Матер” (Институт за докторантски и постдокторантски изследвания “Диалог Европа”).

При цялата ангажираност на доц. Борислав Гаврилов с преподавателски и административни задължения, и с научноизследователска дейност, той е намерил време да преведе няколко книги от особено значими английски автори.

Единствените пропуски, които могат да бъдат открити в приложената за конкурса документация, са липса на сведения за работа със студенти (дипломанти) и докторанти (ЗАР, чл. 116 (2), 1, в), каквито знам Борислав Гаврилов има немалко, и справка за цитиранията (ЗАР, чл. 117, 9), каквито, уверен съм, също не липсват.

След всичко посочено накратко по-горе, единственото заключение, до което би могло да се стигне е, че доц. д-р Борислав Гаврилов Гаврилов, като успешен, динамичен и продуктивен учен и преподавател, не само има всичките качества и постижения за заемане на академичната длъжност професор, но значително надвишава възможните изисквания. Така че без резерви подкрепям неговото кандидатстване за длъжността и бих препоръчал той да бъде избран професор от Факултетния съвет на Историческия факултет.

София, 16.08.2011 г.

доц. д-р Румен Генов